

การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุ
สำหรับผู้ใหญ่ทำงานในพื้นที่เทศบาลตำบลลวงเหนือ
อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่*

The Development of an Elderly Personal Financial
Management Curriculum for Working Age Adults in
Laung-Neau Sub-district Municipality, Doi Saket District,
Chiang Mai Province

เอกพิชญ์ ชินะจ่าย

Ekapit Chinakai

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand

E-mail: Ekapit_pp@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้ใหญ่ทำงาน 2) พัฒนาหลักสูตรการจัดการเงินส่วนบุคคล และ 3) ประเมินผลหลักสูตรการจัดการเงินส่วนบุคคล เพื่อวัยสูงอายุสำหรับผู้ใหญ่ทำงาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสนทนากลุ่ม โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมด้านการเงินส่วนบุคคล เพื่อเก็บไว้ใช้ในวัยสูงอายุเท่าที่ควร แต่กลุ่มผู้ใหญ่ทำงานมีความต้องการความรู้ด้านการออมเงิน เพื่อวัยสูงอายุและการจัดรูปแบบการออมเงินเพื่อวัยสูงอายุขึ้นในชุมชน
2. การพัฒนาหลักสูตรฯ สมาชิกได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และได้ตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำหลักสูตรฯ กำหนดรายละเอียดชุดความรู้ ประกอบด้วย เนื้อหาหลัก 5 หมวดสาระ ใช้ระยะเวลาอบรม

*ได้รับบทความ: 2 พฤศจิกายน 2561; แก้ไขบทความ: 7 มกราคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 9 มกราคม 2562

Received: November 2, 2018; Revised: January 7, 2019; Accepted: January 9, 2019

รวมทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง

3. การประเมินผลการจัดหลักสูตร พบว่า หลักสูตรมีการดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดความตระหนักถึงความสำคัญ

คำสำคัญ: การเงินส่วนบุคคล; การพัฒนาหลักสูตร; วัยสูงอายุ

Abstract

The objectives of the research article were 1) to study the problems and needs of a pre-elder; 2) to develop an elderly personal financial management curriculum for a pre-elder; 3) to evaluate an elderly personal financial management curriculum for working age adults by using participatory action research and using qualitative analysis process.

The results of this research were:

1. Awareness in preparation of an elder personal finance for a pre-elder in communities were low. Meanwhile, a group of pre-elder had a need the knowledge of savings for an elderly and model of saving money for the elderly in the community.

2. The community members had shared and learnt together for determining an elder personal financial management curriculum for a pre-elder, consisted of five main categories training period of 8 hours.

3. The results of the curriculum evaluation after the training showed that the curriculum was implemented in accordance with the objectives. Training participants had knowledge understanding and awareness of the importance.

Keywords: Personal Financial; Curriculum Development; Elderly

1. บทนำ

สังคมโลกนับตั้งแต่วັນนี้เป็นต้นไปกำลังก้าวสู่สังคมที่มีจำนวนประชากรของสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) อย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่สูงขึ้น ในปัจจุบันประชากรโลกมีจำนวนประมาณ 7,500 ล้านคน และคาดว่าอีก 50 ปี ข้างหน้าหรือปี 2070 โลกเราจะมีจำนวนประชากรสูงถึง

ประมาณ 10,500 ล้านคน โดยในปี 2070 จะมีสัดส่วนของผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 24 ของจำนวนประชากรโลกทั้งหมด ทั้งนี้จำนวนประชากรในประเทศไทยมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกับประชากรของโลก ที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในปี 2010 เป็นร้อยละ 33 ของ

จำนวนประชากรทั้งหมด ในปี 2040 ร้อยละ 39 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ในปี 2070 (TERRABKK, 2017) แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างประชากรกำลังเปลี่ยนจากโครงสร้างประชากรวัยเด็กในอดีตเป็นประชากรวัยสูงอายุหรือสังคมผู้สูงอายุ ในอนาคตประเทศต่างๆ ในโลกได้ให้ความสนใจต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นมากขึ้น เช่นเดียวกับประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุมากขึ้นมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นนโยบายระดับชาติในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญ และรณรงค์ให้ทุกคนตระหนัก เข้าใจและพร้อมดูแลผู้สูงอายุ (Saraban, 2018 : 177-188) นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่ใช้คุ้มครองผู้สูงอายุโดยตรงคือ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ซึ่งในปี พ.ศ. 2555 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดการทำงานเชิงรุก โดยมีแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและระบบคุ้มครองทางสังคมที่เน้นทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมใน การพัฒนาสังคมสวัสดิการเพื่อให้ประชากรไทยทุกกลุ่มทุกวัยมีหลักประกันยามชราภาพอย่างทั่วถึงและมั่นคง

การเตรียมความพร้อมให้กับบุคคลวัยทำงานหรือผู้ใหญ่วัยก่อนผู้สูงอายุ จึงเป็นวิธีการสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาของผู้สูงอายุเพราะการ

วางแผนและดำเนินการเตรียม ความพร้อมก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้น ย่อมดีกว่ารอให้ปัญหาเกิดแล้วตามแก้ไขปัญหาภายหลัง โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมด้านการเงิน ซึ่งถือว่าเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องใช้จ่ายหรือแลกเปลี่ยนกับปัจจัยสำคัญอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของทุกคน

พื้นที่ในเขตเทศบาลลวงเหนือเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีจำนวนประชากรในวัยสูงอายุจำนวนมาก และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนจำนวนผู้สูงอายุต่อจำนวนผู้ใหญ่วัยทำงาน (อายุระหว่าง 40-59 ปี) เท่ากับ 2:1 จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 6,066 คน (Saardluan, D., Interview, January 22 2013) ข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นถึงแนวโน้มที่จะมีผู้สูงอายุมากขึ้นในขณะที่จำนวนผู้รับผิดชอบเลี้ยงดูผู้สูงอายุกลับมีจำนวนที่ลดน้อยลง สิ่งที่มาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้คือ ปัญหาการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุในชุมชน จากศึกษาค้นคว้าตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ใหญ่วัยทำงานในสังคมไทย โดยเฉพาะระดับท้องถิ่นซึ่งหนึ่งในนั้นคือ ชุมชนในเทศบาลลวงเหนือยังไม่ปรากฏที่ชัดเจนสำหรับการจัดกระบวนการเรียนรู้สร้างความพร้อมในด้านการเงินที่เป็นรูปธรรมสำหรับผู้ใหญ่วัยทำงานที่กำลังจะเข้าสู่ผู้สูงอายุ ซึ่งถือได้ว่ายังไม่มีหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้ประชาชนในวัยทำงานเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชัดเจน (Rataan-Ubol, 2009 : 42) ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเงินส่วนบุคคลสำหรับผู้ใหญ่วัยทำงานเพื่อวัยสูงอายุในพื้นที่

เทศบาลตำบลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัด เชียงใหม่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้ใหญ่วัยทำงานในการเตรียมความพร้อมด้านการเงินเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในวัยสูงอายุของชุมชนวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการจัดการเงินส่วนบุคคลสำหรับผู้ใหญ่วัยทำงาน เพื่อวัยสูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรการจัดการเงินส่วนบุคคลสำหรับผู้ใหญ่วัยทำงาน เพื่อวัยสูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่วัยก่อนผู้สูงอายุ ผู้นำท้องถิ่น แกนนำ กลุ่ม และเจ้าหน้าที่หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุชุมชนตำบลวงเหนือ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ชุมชน โดยศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ใหญ่ วัยทำงาน ในการเตรียมความพร้อมด้านการเงินฯ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียน

รู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน จำนวน 28 คน

2. การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเงินส่วนบุคคลสำหรับผู้ใหญ่วัยทำงาน เพื่อวัยสูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

2.1 การร่างแนวทางการพัฒนาความพร้อมชุมชน เป็นขั้นตอนการร่างหลักสูตร โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงาน จำนวน 11 คน จากเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งแรก ทำหน้าที่นำผลการวิเคราะห์ SWOT ชุมชน และศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อดำเนินการยกร่างหลักสูตรฯ

2.2 การคืนข้อมูลสู่ชุมชน หลังจากคณะทำงานฯ ได้ยกร่างหลักสูตรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะนำข้อมูลคืนสู่เวทีของชุมชน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้พิจารณาเห็นชอบรายละเอียดของหลักสูตรร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง

2.3 การนำหลักสูตรไปทดลองปฏิบัติ หลังจากคณะทำงานฯ ได้นำข้อมูลคืนสู่เวทีของชุมชน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้พิจารณารายละเอียดของหลักสูตรร่วมกันแล้ว จะพิจารณาความเหมาะสมของวัน เวลา สถานที่ โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลัก ที่จะต้องนำหลักสูตรไปทดลองปฏิบัติ คือ ผู้ใหญ่วัยก่อนสูงอายุในชุมชนตำบลวงเหนือ จำนวน 20-25 คน โดยทำการมอบหมายให้คณะทำงานฯ ดำเนินการต่อไป

3. ประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรใช้การประเมินผลแบบการมีส่วนร่วม ในการประเมินผล โดยแต่งตั้งกรรมการประเมินผลหลักสูตร จำนวน 5 คน เพื่อเสริมสร้างโอกาสให้

ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องในชุมชนเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้น การวางแผน การดำเนินการ การติดตามประเมินผล และรายงานผล

4. สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาและความต้องการของ ผู้ใหญ่วัยทำงานในการเตรียมความพร้อมด้านการเงินเพื่อวัยสูงอายุสำหรับผู้ใหญ่วัยทำงานในพื้นที่เทศบาลตำบลวงเหนือ ภาพรวมการออมของสมาชิกในชุมชนตำบลวงเหนือ ซึ่งเกิดขึ้นในระดับบุคคลด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันไปตามความสามารถในการหารายได้ของแต่ละครอบครัวและความจำเป็นในการใช้จ่ายเพื่อดำรงชีวิต ตลอดทั้งความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการออม ทั้งนี้ด้วยวิถีชีวิตที่เรียบง่ายทำให้สมาชิกในชุมชนมีค่าใช้จ่ายไม่สูงมากนักในการดำรงชีวิต และที่สำคัญสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีวินัยทางการเงินค่อนข้างดีไม่ใช้จ่ายเกินตัว สามารถรักษาความสมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่ายค่อนข้างดี แต่อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนยังไม่มีผู้ใหญ่วัยทำงานคนใดมีการออมเงินที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเงินออมไว้ใช้ในวัยผู้สูงอายุ เพราะส่วนใหญ่ให้ความใส่ใจกับการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และจำนวนน้อยมากที่คิดจะเก็บออมไว้ใช้จ่ายในอนาคต ซึ่งสำหรับในจำนวนน้อยของผู้ที่เก็บออมก็มักจะมีวัตถุประสงค์เก็บออมเอาไว้ใช้ในเรื่องการศึกษาของบุตรและธิดา การลงทุนค้าขาย และการเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัว ส่วนการออมเพื่อจะเก็บไว้ใช้ในยามชราทั้งที่เป็นของตนเองหรือสมาชิกในครอบครัวยังไม่มี

ทำให้เห็นได้ว่า ผู้ใหญ่วัยทำงานในพื้นที่เทศบาลตำบลวงเหนือขาด ความตระหนักรู้ ละเอียด และไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมด้านการเงินสำหรับวัยผู้สูงอายุ

2. ความต้องการเตรียมความพร้อมด้านการเงินฯ จากปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน สมาชิกในชุมชนตำบลวงเหนือ มีโอกาสแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนตำบลวงเหนือ ทุกคนมีความเห็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกันว่าชุมชนตำบลวงเหนือควรให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมด้านการเงินให้กับสมาชิกในชุมชน ซึ่งเห็นว่าผู้คนในวัยทำงานส่วนใหญ่ในชุมชนฯ ยังไม่มีความรู้และความเข้าใจต่อเรื่องการออมเงินเพื่อเก็บไว้ใช้ในวัยสูงอายุ ทั้งนี้ควรเริ่มต้นจากการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุมากขึ้น โดยมีความประสงค์ให้หน่วยงานหรือผู้ที่มีบทบาทในชุมชนได้ร่วมกันพัฒนาความรู้ด้านการเงินส่วนบุคคลให้กับสมาชิกในชุมชน จึงนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรการจัดเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุสำหรับผู้ใหญ่ วัยทำงานในขั้นต้นต่อไป

3. การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเงินส่วนบุคคลสำหรับผู้ใหญ่วัยทำงาน เพื่อวัยสูงอายุในขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของสมาชิกในชุมชนและข้อมูลจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่เทศบาลตำบลวงเหนือ มาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการยกร่างหลักสูตรการจัดการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุสำหรับผู้ใหญ่วัยทำงาน

มีรายละเอียดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

3.1 การเตรียมความพร้อมคณะทำงานจัดทำหลักสูตรฯ หลังจากการสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนฯ ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันขึ้น นำข้อมูลการวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค (SWOT Analysis) และประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ผ่านจากการระดมความคิดจากเวทีตลอดจนศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อดำเนินการในรายละเอียดของขั้นตอนต่อไป

3.2 การเตรียมความพร้อมข้อมูลข้อมูลที่ต้องนำมาใช้ประกอบเพื่อพิจารณาในการจัดทำหลักสูตรฯ ได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์จากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับตำบล และการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออมเงินเพื่อวัยสูงอายุ

3.3 การยกร่างหลักสูตรเริ่มต้นโดยการนำข้อมูลการวิเคราะห์ภาพรวมของสภาพปัญหาและความต้องการต่อการออมเงินเพื่อวัยสูงอายุที่ได้จากเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับตำบลมาทำการวิเคราะห์อย่างละเอียดอีกรอบหนึ่งเพื่อเป็นจุดริเริ่มในการกระตุ้นพลังความคิดและสร้างการมีส่วนร่วมของคณะทำงานฯ หลังจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการในการเตรียมความพร้อมด้านการเงินเพื่อวัยสูงอายุฯ เพื่อให้เกิดผลทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ คณะทำงานฯ ได้พิจารณาร่วมกันให้มีการแบ่งกลุ่มการทำงานออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 3 คน โดยสามารถนัดหมาย

การทำงานอย่างไม่เป็นทางการและทุกครั้งที่มีการประชุมกลุ่มย่อยให้มีประธานและเลขานุการเข้าร่วมด้วยทุกครั้ง เพื่อพิจารณากำหนดรายละเอียดหลักสูตรฯ

3.4 การเลือกวิธีการและผู้ประเมินผลหลักสูตร ใช้การประเมินผลแบบการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยแต่งตั้งกรรมการประเมินผลหลักสูตร จำนวน 5 คน เพื่อเสริมสร้างโอกาสให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องในชุมชนเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นการวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล

3.5 การคืนข้อมูลสู่ชุมชนหลังจากการยกร่างหลักสูตรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการฯ ได้ส่งหลักสูตรฉบับร่างเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นต่อหลักสูตรฯ โดยผ่านเวทีการประชุมประจำเดือนของเทศบาล โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้นำหลักสูตรไปทดลองใช้ตามขั้นตอนต่อไป

3.6 การนำหลักสูตรไปทดลองใช้หลังจากคณะกรรมการฯ ได้ยกร่างหลักสูตรฯ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผลของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร ประกอบด้วย กลุ่มสาระหลัก 4 กลุ่มสาระ ได้แก่ 1) ความสำคัญของการจัดการเงินส่วนบุคคล (สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน แนวโน้มของสังคมไทยในอนาคต สถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ความจำเป็นของการจัดการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุ) 2) การจัดการหนี้ (ทำไมเราต้องเป็นหนี้ ประเภทของหนี้ การเป็นหนี้

ให้เป็น การจัดการหนี้) 3) การจัดการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุ (การวางแผนทางการเงิน คือ การวางแผนชีวิต การออมเพื่อวัยสูงอายุ และรูปแบบและวิธีการจัดการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุ) 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อการเรียนรู้ และ 6) การวัดการประเมินผล โดยคณะทำงานฯ ได้นำหลักสูตรไปจัดฝึกอบรมให้กับผู้ใหญ่วัยก่อนสูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านที่ 4 และ 5 ตำบลลวงเหนือ จำนวน 22 คน ใช้เวลาการอบรม 1 วัน (8 ชั่วโมง)

4. การประเมินผลการใช้หลักสูตรการจัดการเงินส่วนบุคคลฯ ใช้การประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้คณะทำงานฯ ได้เสนอชื่อสมาชิกในชุมชนที่มีความเหมาะสมโดยพิจารณาจากความเกี่ยวข้อง ความสนใจ เวลา และการให้ความร่วมมือต่อการจัดกิจกรรมของชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการประเมินผลหลักสูตร จำนวน 5 คน มีรายละเอียดในการประเมินผลคือ วัดดูประสงค์หลักสูตร เนื้อหาสาระการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ สื่อ และกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค ซึ่งพบว่า หลักสูตรมีการดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการจัดการเงินส่วนบุคคลเพื่อ วัยสูงอายุมากขึ้น ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเกือบทุกคนได้มุ่งมั่นที่นำความรู้เกี่ยวกับการจัดการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม อีกทั้งจะนำความรู้ที่ได้รับจาก การฝึกอบรมไปเผยแพร่ให้กับบุคคลใกล้ชิด ส่วนเนื้อหาในการฝึกอบรมมีความเห็นว่า

เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกชุมชนตำบลลวงเหนือ อีกทั้งมีเนื้อหาที่ไม่ยากจนเกินไป ประกอบกับวิทยากรสามารถอธิบายเข้าใจได้ง่ายไม่น่าเบื่อมีกิจกรรมสอดแทรกและเวลาที่ใช้ในการอบรม จำนวน 1 วัน (8 ชั่วโมง) ถือว่ามีความเหมาะสม ส่วนปัญหาและอุปสรรคพบว่า ในชุมชนมีการจัดกิจกรรมที่ทับซ้อนกันอยู่หลายกิจกรรม ทั้งที่เป็นการดำเนินงานของหน่วยงานในพื้นที่ คือ เทศบาล โรงเรียน วัด และโรงพยาบาลตำบล ตลอดจนหน่วยงานจากภายนอก เช่น พัฒนาชุมชนอำเภอ และการศึกษา นอกระบบ เป็นต้น จึงทำให้เกิดอุปสรรคต่อการนัดหมายสมาชิกเนื่องจากเวลาที่จัดกิจกรรมทับซ้อนกัน ทำให้สมาชิกเกิดความกังวลและขาดความใส่ใจต่อกิจกรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาและความต้องการของผู้ใหญ่ทำงานในการเตรียมความพร้อมด้านการเงินเพื่อวัยสูงอายุ โดยภาพรวมของชุมชนตำบลลวงเหนือผู้คนในชุมชนมีวิถีชีวิต ที่เรียบง่ายมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สมาชิกวัยทำงานของชุมชนส่วนใหญ่ จึงมีแหล่งรายได้จากภาคการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งขึ้นลงตามฤดูกาลบางช่วงมีรายได้ดีบางช่วงก็ขาดรายได้ จึงทำให้มีรายเหลือที่เก็บออมอยู่ในลักษณะการเก็บออมในช่วงสั้นๆ และมีจำนวนไม่มากนัก ส่งผลต่อการเก็บออมเงินของสมาชิกของชุมชนในระยะยาว เพื่อไว้ใช้จ่ายในวัยสูงอายุ ส่วนผู้ใหญ่ทำงานในชุมชนตำบลลวงเหนือ

ส่วนใหญ่ยังไม่มี การเก็บออมเงินที่มีวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนสำหรับเก็บไว้ใช้จ่ายในวัยสูงอายุ ซึ่งไม่สอดคล้องกับชาลินี ฉัตรไชยสิทธิกุล (Chatchaisittikun, 2000) ที่ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การออมของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยสำคัญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการออมและศึกษาถึงวัตถุประสงค์ของการออมภาคครัวเรือนจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากการออกแบบสอบถาม จำนวน 434 ตัวอย่าง และจากการรวบรวมข้อมูลสถิติต่างๆ ที่งานวิจัยอื่นรวบรวมเอาไว้แล้ว พบว่า ส่วนใหญ่มีจุดประสงค์สำคัญ คือ เพื่อใช้ยามเจ็บป่วยหรือชรา ส่วนผู้ที่ไม่มีการออมทรัพย์กับสถาบันทางการเงินก็เนื่องจากมีรายได้น้อย จึงมักเก็บไว้เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เพื่อความคล่องตัวในการนำเงินออกมาใช้

2. การพัฒนาหลักสูตรฯ หลักสูตรได้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมการเรียนรู้และการสนับสนุนทางสังคมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชน ถือได้ว่าเป็นที่น่าพอใจในการเริ่มต้นกับกิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุสำหรับผู้ใหญ่ วัยทำงานในระดับชุมชนแต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ระดับการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชนอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก การเริ่มต้นในการพัฒนาหลักสูตรฯ ครั้งนี้ ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาความพร้อมการรองรับชุมชนผู้สูงอายุดำเนินไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนตำบลวงเหนือ สอดคล้องกับแนวคิดของ

นิรุติ ไชยกุล (Chiyakun, 1979 : 3) ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (Wuttimatre, 1991 : 11-12) และสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (Sanyavivat, 1998 : 15-16) ซึ่งได้อธิบายหลักการสำคัญของการพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้ 1) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) หลักการพึ่งตนเองของชุมชน 3) หลักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม 4) หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ 5) หลักการประสานงาน 6) หลักการความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชน 7) หลักการประชาธิปไตยในการดำเนินงาน 8) หลักการสมทบ การพัฒนาชุมชนมุ่งที่จะให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของ การพัฒนา โดยใช้ประชาชนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ 9) หลักการขยายผล 10) หลักการจัดการชุมชน

3. การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรฯ หลังจากการทดลองใช้หลักสูตรฯ พบว่า หลักสูตรมีการดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นของการวางแผนหรือการจัดการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุมากขึ้น ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเกือบทุกคนได้มุ่งมั่นที่นำความรู้เกี่ยวกับการจัดการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม อีกทั้งจะนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปเผยแพร่ให้กับบุคคลใกล้ชิด ส่วนเนื้อหาในการฝึกอบรม ผู้เข้าฝึกอบรมมีความเห็นว่าเหมาะสมไม่มาก และน้อยจนเกินไป มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกชุมชนตำบลวงเหนือ อีกทั้งเนื้อหาการอบรมไม่ยากจนเกินไป ประกอบกับวิทยากรสามารถอธิบายเข้าใจได้ง่ายไม่น่าเบื่อ

ระยะเวลาในการจัดฝึกอบรมใช้เวลา 1 วัน ถือว่าเหมาะสมเพราะสมาชิกในชุมชนสามารถเข้าร่วมได้โดยไม่รบกวนเวลาในการประกอบอาชีพจนเกินไป จากปรากฏการณ์การพัฒนาจัดทำหลักสูตรฯ ไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดความชัดเจนในการมีกิจกรรมเนื้อหาสาระ วิธีการจัดการความรู้ และรับทราบปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกอบรมที่จัดขึ้นเท่านั้น สมาชิกที่เข้าร่วมฝึกอบรมฯ นอกจากได้ความรู้ ความเข้าใจ จากการฝึกอบรมแล้ว สิ่งสำคัญอีกประเด็นหนึ่ง คือ เกิดการรับรู้ในกลุ่มอื่นๆ ที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฯ ตั้งแต่เริ่มต้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนได้แก่ นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล ชมรมผู้สูงอายุ และสมาชิกของชุมชนในตำบลลวงเหนือ ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างสำคัญต่อการนำไปขยายผลให้เกิดเป็นรูปธรรมในการกำหนดนโยบายแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่ต่อเนื่องบนฐานการมีส่วนร่วมและแรงสนับสนุนทางสังคมที่สามารถช่วยให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฯ สามารถมุ่งสู่เป้าหมายที่ชุมชนคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมของกอตต์ลิบ (Gottlieb, 1985 : 5-12) ที่ระบุว่าแรงสนับสนุนระดับกลุ่มเครือข่าย (Mezzo Level) เป็นการมองที่โครงสร้างและหน้าที่ของเครือข่ายสังคม ด้วยการพิจารณาจากกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ การให้คำแนะนำ การช่วยเหลือด้านวัสดุสิ่งของ ความเป็นมิตร การสนับสนุนทางอารมณ์ และการยกย่อง ถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นในการเตรียมความพร้อมด้านความมั่นคงทางการเงินส่วนบุคคลให้กับ

สมาชิกของชุมชนตำบลลวงเหนือที่จะสามารถเผชิญกับปัญหาในอนาคตได้และสามารถทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง อยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างยั่งยืนต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากการจัดอบรมหลักสูตรการจัดการเงินส่วนบุคคลฯ พบว่า ผู้เข้าร่วม การอบรมได้รับความรู้ ความเข้าใจ และเห็นว่าเรื่องเกี่ยวกับการเก็บออมเงินเพื่อวัยสูงอายุมีความสำคัญเป็นอย่างมาก แต่หลายคนยังไม่ได้เริ่มต้นการเก็บออม ทั้งๆ ที่อายุใกล้ที่จะเข้าสู่วัยเกษียณ การเก็บออมเพื่อวัยสูงอายุมีความจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาที่มากพอ ดังนั้นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกภาคส่วนควรมีนโยบาย แผน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพูนความรู้ และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการออมเงินเพื่อวัยสูงอายุตั้งแต่วัยเริ่มต้นการทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

1.2 เทศบาลตำบลลวงเหนือต้องทบทวนปรับปรุงนโยบายการกระตุ้นและส่งเสริมการออมให้กับประชาชนทุกกลุ่มโดยมีการพัฒนารูปแบบการออมที่จูงใจและ มีความเป็นไปได้สำหรับกลุ่มคนทุกระดับในชุมชนให้มีความต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ภาครัฐควรเร่งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยบทบาทของภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันทางสังคมอื่นๆ ในการพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุน

งานที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความด้านการออมเงิน เพื่อก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัย ที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการ เงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุสำหรับผู้ใหญ่วัย ทำงานในพื้นที่เทศบาลตำบลวงเหนือเท่านั้น เพื่อให้เกิดการเตรียมความพร้อมมีระยะเวลา ยาวนานมากขึ้น ชุมชนควรพัฒนาหลักสูตรการ จัดการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุให้ครอบคลุม สมาชิกในชุมชนทุกกลุ่มวัย

2.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกใน ชุมชนเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนา ที่ยั่งยืน ดังนั้นชุมชนต้องให้สมาชิก ทุกเพศ ทุกวัย ทุกกลุ่ม รวมทั้ง กลุ่ม องค์กร หน่วยงาน และเครือข่ายภาคี ทุกภาคีในชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผล และร่วมติดตามประเมินผลในการ พัฒนาหลักสูตรการจัดการเงินส่วนบุคคลเพื่อ วัยสูงอายุของชุมชน

2.3 การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน มีความจำเป็นที่ต้องมีการคิดวางแผนและนำแผน

ไปสู่การปฏิบัติที่มีความต่อเนื่อง ดังนั้นชุมชน จึงควรกำหนดแผนการฝึกอบรมด้านการจัดการ เงินส่วนบุคคลเพื่อวัยสูงอายุให้ชัดเจนอย่าง เป็นรูปธรรมและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

3.1 การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการ ศึกษาเชิงลึกที่ใช้กรณีศึกษาเพียงแห่งเดียวเฉพาะ ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลวงเหนือ เพื่อให้เกิด ความเข้าใจปรากฏการณ์ที่หลากหลายของชุมชน จึงควรขยายพื้นที่การศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมทั้งใน ระดับจังหวัด ระดับภาค จนถึงระดับประเทศทั้งที่ มีบริบทคล้ายคลึงและแตกต่างกันเพื่อทำความเข้าใจสามารถสังเคราะห์ในมิติเชิงซ้อนได้ดียิ่งขึ้น

3.2 ควรทำการศึกษาวิจัยการพัฒนา หลักสูตรหรือการจัดการความรู้ใน การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเป็นชุมชนผู้สูงอายุในด้าน อื่นๆ ให้ครอบคลุมมากขึ้น

3.3 ควรทำการศึกษาวิจัยการเตรียม ความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับการเป็นชุมชน ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพในด้านอื่นๆ ให้ครอบคลุม มากขึ้น

References

- Chatchaisittikun, C. (2000). *Analysis of Household Savings in Chiang Mai*. Chiang Mai : Chiang Mai University.
- Chiyakun, N. (1979). *Community Development*. Bangkok : Thaiyanukrorthai.
- Gottlieb, J.L. (1985). *Social Participation of Individuals in four Rural Community of the Northeast: Rural Sociology*. Columbia : University Missouri Press.

- Rataan-Ubol, A. (2009). *The Study of State, Problems, Needs, and Non-Formal Education and Informal Education Models to Enhance Learning for Preparation of Thai Labour when Entering to the Elderly Age*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Saardluan, D. (22 January 2013). Interview.
- Sanyaviwat, S. (1998). *Community Development*. Bangkok : Amy trading.
- Saraban, S. (2018). Knowledge Management and Network of the Well-being Organizations of the Elderly in Phayao. *Dhammathas Academic Journal*, 18 (2), 177-188.
- TERRABKK. (2017). *What is the World population in the next 50 years?*. <http://www.populationpyramid.net> (Accessed 28 August 2017).
- Wuttimatre, Y. (1991). *Community Development : From theory to Practice*. Bangkok : Bangkok Block.

